

Sygn. akt I C 787/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lipca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Szurka
Protokolant:	sekretarz sądowy Kamila Wenskowska

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2022 r. w Bydgoszczy na rozprawie

sprawy powództwa Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) spółka jawna K. z siedzibą w B.

przeciwko K. K. (2), M. K. i I. C.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda, Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) spółka jawna K. z siedzibą w B.:

a. umowę darowizny udziałów wynoszących po 1/6 (jedną szóstą) części we własności nieruchomości, położonej w Ś., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), zawartą w dniu 27 sierpnia 2015 roku, pomiędzy dłużnikiem, J. K., a K. K. (2) i M. K., przed notariuszem E. R., Repertorium A numer (...),

b. umowę sprzedaży w zamian za dożywocie udziału wynoszącego 2/30 (dwie trzydzieste) części we własności nieruchomości, położonej w Ś., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), zawartą w dniu 27 sierpnia 2015 roku, pomiędzy dłużnikiem, J. K., a I. C., przed notariuszem E. R., Repertorium A numer (...),

c. umowę darowizny udziałów wynoszących po 1/6 (jedną szóstą) części we własności nieruchomości, położonej w Ś., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), zawartą w dniu 1 kwietnia 2019 roku, pomiędzy I. C., a K. K. (2) i M. K., przed notariuszem F. J., Repertorium A numer (...),

w celu ochrony wierzytelności powoda, wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 roku w sprawie o sygnaturze I C 324/15,

2. zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 16.784 złotych (szesnaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt cztery) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 787/19

UZASADNIENIE

Powód, Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe (...) sp. j. K. z siedzibą w B., wniósł w pozwie skierowanym przeciwko K. K. (2), M. K. i I. C., o uznanie za bezskuteczną wobec niego umowy:

1) darowizny z dnia 27 sierpnia 2015 r. pomiędzy J. K., a K. K. (2) i M. K., zawartej w formie aktu notarialnego (Repertorium A numer (...)) w Kancelarii Notarialnej w Ś. przed notariuszem E. R., w części w jakiej umowa da dotyczy nieodpłatnego zbycia przez J. K. na rzecz K. K. (2) i M. K. po 1/6 części w prawie własności nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu, oznaczoną numerem geodezyjnym (...) o obszarze 0,0336 ha, dla której Sąd Rejonowy w Świeciu prowadzi księgę wieczystą nr (...);

2) sprzedaży i dożywocia z dnia 27 sierpnia 2015 r. pomiędzy J. K., a I. C. zawartych w formie w/w aktu notarialnego, w części w jakiej umowa ta dotyczy sprzedaży przez J. K. na rzecz I. C. udziału wynoszącego 2/30 oraz przeniesienia przez J. K. na rzecz I. C. w zamian za dożycie udziału wynoszącego 8/30 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości;

3) darowizny z dnia 1 kwietnia 2019 r. pomiędzy I. C., a K. K. (2) i M. K., zawartej w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) w Kancelarii Notarialnej w Ś. przed notariuszem F. J., w części w jakiej umowa da dotyczy nieodpłatnego zbycia przez I. C. na rzecz K. K. (2) i M. K. po 1/6 części w prawie własności w/w nieruchomości.

Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanych na jego rzecz kosztów procesu wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów postępowania zabezpieczającego.

W uzasadnieniu powód wskazał, iż wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. I C 324/15 zasądzono od J. K. na rzecz powoda kwotę 204.526 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty. J. K. w dniu 27 sierpnia 2015 r. zawarł z pozwanymi K. K. (2) i M. K., swoimi synami, umowę darowizny nieruchomości w formie aktu notarialnego. Przedmiotem tej umowy był udział wynoszący 1/6 części dla każdego z nich w prawie własności nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...). Tego samego dnia 2/30 części we własności nieruchomości w/w nieruchomości J. K. sprzedał I. C., przy czym 8/30 części we własności przedmiotowej nieruchomości przeniósł na rzecz M. C. w zamian za dożycie. Pozwana M. C. w dniu 1 kwietnia 2019 r. umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego przeniosła na rzecz K. K. (2) oraz M. K., po 1/6 części w prawie własności przedmiotowej nieruchomości.

Powód wyjaśnił, że zawarcie przez darczyńcę z pozwanymi K. K. (2) oraz M. K. umowy darowizny części nieruchomości uniemożliwiło powodowi uzyskanie zaspokojenia przysługującej względem dłużnika wierzytelności, bowiem w sposób znaczący pomniejszyło majątek dłużnika tak, że nie było możliwe wyegzekwowanie wymagalnej należności. To samo dotyczy sprzedaży i przeniesienia na rzecz I. C. części nieruchomości. Świadczy o tym przede wszystkim okoliczność, że prowadzone od 2017 r. przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło nawet do zaspokojenia kosztów postępowania i odsetek. Wskazano na podstawę prawną powództwa z art. 527 § 1 i 2 kc, art. 528 kc, art. 529 kc i 531 § 2 kc, wobec istnienia domniemań prawnych z uwagi na czynności dłużnika z osobami najbliższymi (k. 3-14 akt).

W odpowiedzi na pozew wskazano, że pozwani M. K. i K. K. (2) dostrzegają możliwość zakończenia sporu w drodze ugody po przeprowadzeniu mediacji, a pozwana I. C. nie przeciwstawia się temu.

W uzasadnieniu stanowiska pozwani wyjaśnili, że dowiedzieli się o długi J. K. z odpisu pozwu w niniejszej sprawie. Wskazano, że żaden z synów nie mieszkał w domu rodzinnym w dacie kiedy toczyły się sprawy sądowe i komornicze, nie utrzymywali bliższej relacji z ojcem, głównie z powodu jego choroby alkoholowej, która generowała konflikty. Stwierdzono, że pozwana I. C. nie była w dacie kwestionowanej czynności prawnej konkubiną J. K., pozostawała wówczas w związku małżeńskim z pierwszym mężem, a na tamtym etapie znajomość z J. K. wynikała z faktu dostarczania mu odpłatnie cateringu. Później J. K. zaproponował, by w zamian za jej usługi przyjęła udział w jego udziale we współwłasności nieruchomości. Wyjaśniono, że J. K. zaproponował jej sprzedaż swoich udziałów w nieruchomości, ponieważ pilnie potrzebował pieniędzy. I. C. wykonując czynności, do których była zobowiązana umową dożywocia z czasem nawiązała uczuciową relację z dożywotnikiem, jednak nie miało to miejsca w 2015 r. Związek małżeński z J. K. zawarła w dniu 15 grudnia 2018 r.

Pozwana I. C. stwierdziła, że w stosunku do umowy darowizny z 2019 r. należy wskazać, że była to czynność dokonana 4 lata po pierwszej z czynności i w tym czasie nie toczyło się żadne postępowanie egzekucyjne przeciwko jej mężowi. Sama z żadnego tytułu nie była dłużnikiem powoda, a kwestionowana czynność nie odnosiła się do majątku dłużnika osobistego (k. 90-92 akt).

W piśmie z dnia 24 maja 2021 r. powód nie wyraził zgody na skierowanie sprawy do mediacji (k. 187 akt).

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska dotychczas zajęte w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

Wyrokiem z dnia 18 lipca 2012 r. w sprawie o sygn. I C 605/11 z powództwa Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) sp. j. K. z siedzibą w B. przeciwko A. C. i J. K., Sąd Okręgowy w Bydgoszczy uznał za bezskuteczną względem powoda umowę sprzedaży nieruchomości gruntowej stanowiącej zabudowaną działkę oznaczoną nr (...), położonej przy ul. (...) w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Bydgoszczy prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartą pomiędzy A. C., a pozwanym J. K. w dniu 18 czerwca 2011 r. w formie aktu notarialnego sporządzonego w Kancelarii Notarialnej M. J. w W. (Rep. A nr (...)).

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. I C 324/15 zasądził od pozwanego J. K. na rzecz powoda kwotę 204.526 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty.

/dowód: wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 18 lipca 2012 r. wraz z uzasadnieniem - k. 29-34 akt, wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r. wraz z uzasadnieniem - k. 17-23 akt/

J. K. w dniu 27 sierpnia 2015 r. zawarł z pozwanymi K. K. (2) i M. K., swoimi synami, umowę darowizny nieruchomości w formie aktu notarialnego. Przedmiotem tej umowy był udział wynoszący 1/6 części dla każdego z nich w prawie własności nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...) wpisanej w księdze wieczystej nr (...), dla której księgę wieczystą prowadzi Sąd Rejonowy w Świeciu. Ponadto na podstawie wskazanego aktu notarialnego J. K. zawarł umowę sprzedaży udziału wynoszącego 2/30 we własności w/w nieruchomości z I. C. oraz przeniósł udział wynoszący 8/30 części we własności przedmiotowej nieruchomości na rzecz I. C. w zamian za dożywocie, w szczególności polegające na zapewnieniu zbywcy mieszkania dotychczas przez niego zajmowanego na przedmiotowej nieruchomości, przyjęciu wymienionego jako domownika, zapewnieniu mu całodziennego utrzymania przy wspólnym stole i opieki.

Pozwani K. K. (2) oraz M. K. stali się współwłaścicielami przedmiotowej nieruchomości (w częściach po 1/6) razem z I. C., która łącznie posiadała udziały w wysokości 1/3.

Pozwana I. C. w dniu 1 kwietnia 2019 r. umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) w Kancelarii Notarialnej w Ś. przed notariuszem F. J. przeniosła na rzecz K. K. (2) oraz M. K., po 1/6 części w prawie własności przedmiotowej nieruchomości.

/dowód: akt notarialny Repertorium A nr (...) - k. 24-26 akt, zeznania świadka A. K. - k. 202-202a akt i k. 203 akt od 00:04:25 do 00:24:51, zeznania Z. K. w charakterze powoda - k. 220 akt i k. 222 akt od 00:33:28 do 00:45:57, zeznania pozwanej I. C. - k. 221 akt i k. 222 akt od 01:03:29 do 01:11:25, zeznania pozwanego M. K. - k. 220-221 akt i k. 222 akt od 00:51:45 do 01:02:50, zeznania pozwanego K. K. (2) - k. 235-235v akt i k. 237 akt od 00:01:52 do 00:22:24/

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Świeciu P. P. prowadzi przeciwko J. K. postępowanie egzekucyjne z wniosku powoda na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r., wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 grudnia 2016 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 20 stycznia 2017 r. oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 grudnia 2016 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 26 kwietnia 2017 r. Prowadzona egzekucja nie doprowadziła do tej pory do zaspokojenia powoda. Komornik w zaświadczeniu z dnia 18 lipca 2019 r. wskazał, że podczas trwania egzekucji

dotychczas wyegzekwowano łącznie kwotę 26.896,87 zł. Natomiast zaległość w sprawie wynosi 201.610,19 zł tytułem należności głównej oraz 37.216,68 zł tytułem odsetek.

/dowód: zaświadczenie komornika sądowego o dokonanych wpłatach - k. 27-28 akt, zeznania Z. K. w charakterze powoda - k. 220 akt i k. 222 akt od 00:33:28 do 00:45:57/

Umowę o dożywocie z dnia 27 sierpnia 2015 r. J. K. zawarł, aby zapewnić sobie opiekę ze strony I. C.. J. K. nie jest właścicielem żadnych innych nieruchomości, darowany udział był jedynym takim składnikiem majątku dłużnika. Nie posiada żadnego innego majątku, utrzymuje się z emerytury w wysokości ok. 5.300 zł brutto miesięcznie i z tego jest prowadzona egzekucja.

/dowód: zeznania świadka J. K. - k. 218-220 akt i k. 222 akt od 00:03:58 do 00:25:53/

J. K. i pozwana I. C. poznali się w 2014 r. na wycieczce. Zaczęli tworzyć związek od 2015 r., od grudnia 2018 roku są małżeństwem. Pozwana w okresie zawarcia spornych umów prowadziła firmę cateringową, dowoziła posiłki m.in. do J. K..

/dowód: zeznania świadka A. K. – k. 202-202a akt i k. 203 akt od 00:04:25 do 00:24:51, zeznania świadka J. K. - k. 218-220 akt i k. 222 akt od 00:03:58 do 00:25:53, zeznania pozwanej I. C. k. 221 i k. 222 od 01:03:29 do 01:11:25/

Umowa dożywocia była wykonywana, pozwana I. C. robiła zakupy i posiłki J. K., zajmowała się domem, sprzątała.

/dowód: zeznania świadka A. K. – k. 202-202a akt i k. 203 akt od 00:04:25 do 00:24:51, zeznania świadka J. K. - k. 218-220 akt i k. 222 akt od 00:03:58 do 00:25:53, zeznania pozwanego M. K. - k. 220-221 akt i k. 222 akt od 00:51:45 do 01:02:50, zeznania pozwanego K. K. (2) - k. 235-235v akt i k. 237 akt od 00:01:52 do 00:22:24, zeznania pozwanej I. C. - k. 221 akt i k. 222 akt od 01:03:29 do 01:11:25/

Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, które nie budziły wątpliwości Sądu, a które to nie były kwestionowane przez żadną ze stron pod względem ich autentyczności jak i prawdziwości zawartych w nich informacji.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły co do zasady także zeznania świadków oraz stron, albowiem były jasne, logiczne i korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym zebrany w sprawie. Świadek A. K. przyznała, że wie o fakcie, że J. K. ma problemy finansowe. Jednakże pozwani K. K. (2), M. K. i I. C. zeznali, że w dacie zawierania przedmiotowych umów nie wiedzieli o problemach finansowych J. K.. Również sam J. K. zeznał, że pozwani nie mieli takiej wiedzy, ponieważ nie rozmawiali na temat jego spraw finansowych. Ponadto pozwany K. K. (2) wyjaśnił, że o zobowiązaniach wobec powoda dowiedział się dopiero, gdy został wezwany na policję. Jednak później sam przyznał, że nie pamięta czy dowiedział się o nich od ojca, z sądu czy z policji. Zatem w tym zakresie jego zeznania nie były wiarygodne. Z uwagi jednak na treść art. 528 k.c. okoliczności powyższe nie mają istotnego w sprawie znaczenia, bowiem wskazane domniemanie nie zostało skutecznie przez pozwanych obalone.

Sąd nie dał wiary zeznaniom pozwanej I. C. oraz J. K. w zakresie w jakim twierdzili, że w chwili zawarcia umów z dnia 27 sierpnia 2015 r. nie byli dla siebie osobami bliskimi. Ich zachowanie i czynności, których w tamtym okresie dokonywali, przeczyły takiej tezie, a przeprowadzone postępowanie dowodowe w ocenie Sądu wykazało, że w dacie umowy tworzyli nieformalny wówczas jeszcze związek partnerski. Były to jedynie ich gołosłowne twierdzenia ukierunkowane na konkretny skutek procesowy.

Nie były istotne ostatecznie dla rozstrzygnięcia sprawy akta sprawy II K 369/13 oraz II K 141/18, w ocenie Sądu ich treść nie ma znaczenia dla ustaleń w niniejszej sprawie. Podkreślić należy, że zgodnie z art. 528 k.c. wiedza pozwanych o niewypłacalności dłużnika oraz działania z pokrzywdzeniem wierzycieli przy darowaniu majątku dłużnika nie ma żadnego znaczenia dla odpowiedzialności pozwanych.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo w całości zasługiwało na uwzględnienie.

Powód oparł swoje powództwo na art. 527 k.c., tj. skardze pauliańskiej. W ocenie powoda, dłużnik J. K., dokonał czynności prawnych w postaci umów darowizn, umowy sprzedaży oraz umowy dożywocia, na podstawie których pozwani (osoby trzecie) uzyskali korzyść majątkową. Darowizna ta została wykonana z pokrzywdzeniem powoda, który jest wierzycielem J. K..

W pierwszej kolejności Sąd dokona oceny umowy darowizny, sprzedaży i dożywocia z dnia 27 sierpnia 2015 r. zawartej przez J. K. z pozwanymi w formie aktu notarialnego (Repertorium A numer (...)) w Kancelarii Notarialnej w Ś. przed notariuszem E. R., a dopiero następnie, umowy darowizny z dnia 1 kwietnia 2019 r. pomiędzy I. C., a K. K. (2) i M. K., zawartej w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) w Kancelarii Notarialnej w Ś. przed notariuszem F. J..

W myśl art. 527 § 1 k.c., gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. W myśl § 2 art. 527 k.c., czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Przepisy § 3 i § 4 art. 527 k.c. wprowadzają ułatwienie dowodowe dla osoby występującej ze skargą pauliańską - przez ustanowienie określonych domniemań. Zgodnie z art. 527 § 3 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Na podstawie cytowanego przepisu można wyróżnić następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej:

- 1) istnienie wierzytelności podlegającej ochronie pauliańskiej;
- 2) pokrzywdzenie wierzyciela;
- 3) uzyskanie przez osobę trzecią korzyści majątkowej;
- 4) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela;
- 5) wiedza lub możliwość dowiedzenia się przez osobę trzecią, przy zachowaniu należytej staranności, o pokrzywdzeniu wierzycieli dłużnika i zła wiara osoby trzeciej.

Dla skutecznego skorzystania ze skargi pauliańskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie, a ciężar ich udowodnienia - zgodnie z regułą dowodową wynikającą z art. 6 k.c. obciąża wierzyciela.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy należy odnieść się do wszystkich przesłanek warunkujących ochronę wierzyciela w ramach skargi pauliańskiej. Pierwszą z nich jest istnienie wierzytelności podlegającej ochronie. Nie ma wątpliwości, iż ta przesłanka została zrealizowana. Zobowiązania dłużnika –J. K. zostały zasądzone na rzecz powoda wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r. Natomiast już prawomocnym wyrokiem z dnia 18 lipca 2012 r. w sprawie o sygn. I C 605/11 z powództwa powoda przeciwko A. C. i J. K. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy uznał za bezskuteczną względem powoda umowę sprzedaży nieruchomości gruntowej stanowiącej zabudowaną działkę oznaczoną nr (...), położonej przy ul. (...) w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Bydgoszczy prowadzi księgę wieczystą nr (...). W związku z powyższym już w lipcu 2012 r. J. K. wierzytelność istniała. Natomiast sprawa o sygn. I C 324/15, była konsekwencją wydanego na korzyść powoda wyroku z dnia 18 lipca 2012 r. Sąd w niniejszej sprawie był związany tymi orzeczeniami na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. W uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r. (sygn. I C 324/15) wskazano, że orzeczenie z 18 lipca 2012 r. ma zasadnicze znaczenie w tej sprawie, ponieważ warunkiem przyjęcia odpowiedzialności pozwanego w przedmiotowej sprawie było

uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem została uznana za bezskuteczną. I właśnie w sprawie I C 324/15 dochodzona wierzytelność wynikała z konstytutywnego wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 18 lipca 2012 r. Odpowiedzialność pozwanego była uzasadniona tym, że przed wydaniem powołanego wyroku pozwany zbył wskazaną nieruchomości, co stanowiło działanie zawinione i wówczas Sąd na podstawie art. 405 k.c. zasądził od pozwanego J. K. na rzecz Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) sp. j. K. z siedzibą w B. kwotę 204.526 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty i właśnie ochrony tej wierzytelności powód domagał się w niniejszej sprawie. Poza tym podnieść należy, że ochronie pauliańskiej można poddać wierzytelność przyszłą, gdyby odnieść okoliczności sprawy wyłącznie do daty zaskarżonych umów z 27 sierpnia 2015 roku i do daty wyroku z dnia 3 grudnia 2015 roku. W ocenie Sądu przesłanki do takiego przyjęcia w sprawie istniały.

Kolejną przesłanką skargi pauliańskiej jest pokrzywdzenie wierzyciela. Zgodnie z art. 527 § 2 k.c., czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Zgodnie z powszechnym stanowiskiem doktryny i orzecznictwa stan pokrzywdzenia wierzyciela, a zatem także powodujący go stan majątku dłużnika, prowadzący do niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności, należy badać i oceniać nie w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, lecz w chwili jej zaskarżenia, zamknięcia rozprawy i wyrokowania w sprawie wytoczonej na podstawie omawianego przepisu. Rzeczywista niewypłacalność dłużnika lub jej wyższy stopień musi istnieć w chwili wystąpienia ze skargą paulińską i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., sygn. akt V CKN 280/00; z dnia 23 lipca 2003 r., sygn. akt II CKN 299/01; z dnia 29 czerwca 2004 r., sygn. akt II CK 367/03; z dnia 15 czerwca 2005 r., sygn. akt IV CK 806/04, niepublikowane). Dlatego sąd powinien także brać pod uwagę czynności prawne zdziałane przez dłużnika już po dokonaniu zaskarżonej czynności i stan jego majątku w chwili zamknięcia rozprawy oraz ocenić, czy między ustalonym stanem niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności a zaskarżoną czynnością prawną istnieje związek przyczynowy. Związek ten nie musi być jednak wyłączny i jedyny. Przyczyną niewypłacalności mogą być różne zdarzenia i czynności prawne dłużnika, a jedną z nich powinna być czynność zaskarżona. Tak rozumiany związek przyczynowy występuje i przesłanka pokrzywdzenia jest spełniona także wówczas, jeżeli zaskarżona czynność, dopiero razem z innymi zdarzeniami lub czynnościami prawnymi dłużnika, doprowadziła do jego niewypłacalności, jeżeli była koniecznym składnikiem tych przyczyn i bez niej one same nie spowodowałyby niewypłacalności. Do oceny tego związku przyczynowego decydująca jest chwila, w której wierzyciel wystąpił z żądaniem uznania bezskuteczności, a nie chwila zawarcia czynności prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., sygn. akt II CSK 323/07, LEX nr 319245).

W ostatnim z powołanych wyroków (sygn. akt II CSK 323/07) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż konsekwencją takiej wykładni pojęcia pokrzywdzenia wierzycieli zawartego w art. 527 § 1 w zw. z § 2 k.c. jest to, że fakt otrzymania przez dłużnika świadczenia majątkowego w zamian za świadczenie będące przedmiotem zaskarżonej czynności nie musi sam przez się oznaczać, iż pokrzywdzenia nie było. Należy bowiem uznać, że tylko wtedy, gdy dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskał odpowiedni ekwiwalent, który przynajmniej w tym samym stopniu co zbyty nadaje się do egzekucji i w chwili orzekania nadal znajduje się w majątku dłużnika, można uznać, że do pokrzywdzenia wierzycieli nie doszło. Jeżeli natomiast świadczenie, które otrzymał, nie było ekwiwalentne (było zaniżone), stanowiło przedmiot lub prawo, z którego egzekucja zazwyczaj jest trudniejsza lub dłuższa, niż z przedmiotu czy prawa wyzbytego, albo jeżeli dłużnik otrzymany ekwiwalent zużył w całości lub w części na inne cele niż zaspokojenie wierzycieli, ekwiwalentność czynności prawnej nie wyłącza możliwości uznania jej za bezskuteczną wobec wierzycieli na podstawie art. 527 § 1 k.c. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1999 r., sygn. akt I CKN 287/98; z dnia 30 listopada 2004 r., sygn. akt IV CK 285; z dnia 12 maja 2005 r., sygn. akt V CK 559/04, niepubl.).

W ramach skargi pauliańskiej, ciężar dowodu, że dłużnik po wyzbyciu się najbardziej wartościowych składników majątkowych, dysponuje innym mieniem, z którego wierzyciel może się zaspokoić, spoczywa na osobie trzeciej, która w wyniku skarżonej czynności uzyskała korzyść majątkową (art. 533 in fine k.c.). W przypadku, gdy w zamian za nabyte przez osobę trzecią składniki majątkowe dłużnik otrzymał ekwiwalent, przerzucenie ciężaru dowodu na

osobę trzecią następuje, jeśli z okoliczności sprawy wynika, że zamiarem dłużnika dokonującego skarżonej czynności prawnej było uniemożliwienie skierowania egzekucji właśnie do tego zbywanego przedmiotu majątkowego, a przez to pokrzywdzenie wierzyciela (art. 527 § 1 k.c.). W takiej sytuacji, nie jest wystarczające ogólne powołanie się przez osobę trzecią na ten ekwiwalent, ale powinna wykazać, że zważywszy na rodzaj tego ekwiwalentu wierzyciel, który zaskarżył czynność prawną w trybie skargi pauliańskiej zostałyby, przy uwzględnieniu zasad pierwszeństwa egzekucyjnego, przewidzianych w art. 1025 § 1 k.p.c. zaspokojony w takim lub przynajmniej w zbliżonym zakresie, jak gdyby prowadził egzekucję ze zbytego w wyniku zaskarżonej czynności prawnej składnika majątkowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2019 r., sygn. akt V CSK 658/17).

W ocenie Sądu, powód udowodnił stan niewypłacalności dłużnika. Z w pełni wiarygodnych w tym zakresie zeznań świadka J. K. wynika, że nie posiada żadnych innych nieruchomości, poza tą, której większość udziałów (2/3) darował, sprzedał lub przeniósł. Wyjaśnił, że nie ma żadnego innego majątku, utrzymuje się z emerytury w wysokości ok. 5.300 zł brutto miesięcznie i z tego jest prowadzona egzekucja. Pozwani nie wskazali żadnych innych przedmiotów wchodzących w skład majątku dłużnika, z których powód mógłby się zaspokoić. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci zaświadczenia komornika pozwala ustalić, że Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Świeciu P. P. prowadzi przeciwko J. K. postępowanie egzekucyjne z wniosku powoda. Prowadzona egzekucja nie doprowadziła do tej pory do zaspokojenia powoda. Komornik w zaświadczeniu z dnia 18 lipca 2019 r. wskazał, że podczas trwania egzekucji dotychczas wyegzekwowano łącznie kwotę 26.896,87 zł. Natomiast zaległość w sprawie wynosi 201.610,19 zł tytułem należności głównej oraz 37.216,68 zł tytułem odsetek. Ponadto działania dłużnika wprost prowadziły do pogłębiania jego stanu niewypłacalności. Umowy darowizny, sprzedaży oraz dożywocia dokonane na rzecz pozwanych, bez wątpienia spowodowały pogłębienie stanu niewypłacalności, a tym samym doprowadziły do pokrzywdzenia wierzyciela. Bez wątpienia tego typu okoliczności potwierdzają w ostateczności brak majątku po stronie J. K..

Następną przesłanką zastosowania skargi pauliańskiej jest uzyskanie przez osobę trzecią korzyści majątkowej. W przedmiotowej sprawie nie budziło wątpliwości Sądu, iż pozwani – osoby trzecie uzyskały taką korzyść. J. K. darując pozwany część nieruchomości przeniósł na nich własność udziału w tej nieruchomości. Pozwany M. K. otrzymał 1/6, pozwany K. K. (2) również 1/6, natomiast pozwana I. C. 2/30 oraz 8/30. Bez wątpienia nabycie własności nieruchomości, nawet w części, wiąże się ze znacznymi korzyściami finansowymi. Przedkładając umowy darowizny, sprzedaży oraz dożywocia, powód wykazał uzyskanie korzyści majątkowej przez pozwanych.

Kolejną z przesłanką skargi pauliańskiej jest działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Przepis art. 527 § 1 k.c. nie wymaga by dłużnik działał w celu (zamiarze) pokrzywdzenia wierzycieli, czyli w złej wierze. Wystarcza "świadomość" dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się. Świadomość ta musi istnieć w chwili dokonania czynności prawnej. A zatem wystarczającym dla spełnienia przesłanki świadomości pokrzywdzenia wierzycieli z art. 527 § 1 k.p.c. jest, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 sierpnia 2016 r., sygn. akt I ACa 568/16). W okolicznościach przedmiotowej sprawy Sąd nabrał przekonania, że po stronie dłużnika – J. K. występowała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela. Świadek A. K., która jest synową dłużnika zeznała, że wiedziała o jego problemach finansowych. Nie budzi wątpliwości, że skoro synowa wiedziała o problemach finansowych J. K., to tym bardziej on sam musiał mieć taką świadomość, jak również taką świadomość musiał mieć mąż świadka, czyli pozwany M. K., z którym pozostaje w związku małżeńskim od 2013 roku. Poza tym, trudno uznać, że nie wzbudził refleksji pozwanej I. C. fakt, że J. K., który według jej zeznań nie był dla niej wówczas osobą bliską, przeniósł na jej rzecz część udziałów w swojej nieruchomości. Bez wątpienia musiała zastanawiać się jakie są przyczyny takiego zachowania. Jednocześnie dowodzi to zaufania dłużnika do pozwanej I. C.. Wskazane okoliczności prowadzą do wniosku, że działania J. K. ukierunkowane były na wyzbycie się majątku poprzez przedmiotowe umowy.

Przechodząc do ostatniej przesłanki skargi pauliańskiej, tj. wiedzy lub możliwości dowiedzenia się przez osobę trzecią, przy zachowaniu należytej staranności, o pokrzywdzeniu wierzycieli dłużnika i zła wiara osoby trzeciej, należy w pierwszej kolejności przypomnieć domniemanie z art. 527 § 3 k.c., zgodnie z którym jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w

bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Natomiast w dalszej kolejności Sąd pragnie zwrócić uwagę na art. 528 k.c., który jeszcze bardziej wzmacnia pozycję wierzyciela. Stosownie do jego treści jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W orzecznictwie wskazuje się, że konstrukcja art. 528 k.c. wyłącza potrzebę badania stanu świadomości po stronie osoby trzeciej w sytuacji bezpłatnego uzyskania przez nią korzyści majątkowej, ponieważ wówczas świadomość ta jest irrelevantna dla ubezskutecznienia czynności. W związku z tym nie ma potrzeby sięgania do domniemań zawartych w art. 527 § 3 i 4 k.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 listopada 2019 r., sygn. akt I ACa 374/19, LEX nr 2937457).

W związku z powyższym, w niniejszej sprawie nie ma potrzeby analizować czy pozwani bracia K. wiedzieli lub przy zachowaniu należytej staranności mogli się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Umowa darowizny zawarta przez nich z J. K. była bowiem czynnością bezpłatną, zatem zastosowanie ma art. 528 k.c. Natomiast tego przepisu nie można zastosować już przy analizie umów zawartych z pozwaną I. C. w dniu 27 sierpnia 2015 r., ponieważ J. K. zawarł z nią umowę sprzedaży oraz umowę dożywocia. O ile w doktrynie istnieje spór, czy umowa dożywocia może być umową nieodpłatną, o tyle w niniejszej sprawie w ocenie Sądu, należy uznać, że umowa o dożywocie była odpłatna. Pozwani K. K. (2), M. K. oraz I. C., a także świadek J. K. zgodnie zeznali, że umowa ta była przez I. C. wykonywana. Pozwana dbała o dom J. K., przyjeżdżała do niego i gotowała mu posiłki, robiła zakupy, sprzątała.

Wskutek uznania obu umów zawartych z pozwaną I. C. za odpłatne i w konsekwencji wykluczenia zastosowania art. 528 k.c. należy wrócić do domniemania z art. 527 § 3 k.c., ponieważ ma ono istotne znaczenie przy analizie wskazanych umów w kontekście spełnienia przesłanek skargi pauliańskiej. W istocie domniemanie wynikające z łączącego osobę trzecią z dłużnikiem stosunku bliskości (art. 527 § 3 k.c.) prowadzi do wniosku, bez konieczności dowodzenia tego przez wierzyciela, że osoba trzecia pozostająca w bliskim stosunku z dłużnikiem wiedziała o istnieniu długu oraz konsekwencjach dokonywanej czynności dla możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela. Rzeczą wierzyciela było tylko wykazanie, że osobę trzecią łączył z dłużnikiem stosunek bliskości w chwili dokonania czynności prawnej, krzywdzącej wierzycieli. W razie wykazania tej okoliczności wierzyciel nie ma obowiązku udowadniania, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli. To osoba trzecia może obalić to domniemanie wykazując, że pomimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć.

Zarówno pozwana I. C., jak i J. K. w trakcie składania zeznań zaprzeczali, aby w dacie zawarcia wskazanych umów byli dla siebie osobami bliskimi. Sąd jednak nie dał wiary takim głośnym twierdzeniom. Po pierwsze, już w samych zeznaniach złożonych w niniejszym postępowaniu wskazali na fakty, które przeczyły ich tezie, po drugie ich zachowanie w 2015 r. prowadzi do odmiennych wniosków, a po trzecie stoi to w sprzeczności z doświadczeniem życiowym. Oboje zeznali, że poznali się na wycieczce pod koniec 2014 r. oraz, że w 2015 r. zaczęli tworzyć związek. Skoro jak sami zeznali w 2015 r. byli już parą, to trudno uznać za prawdziwe ich twierdzenia, że w sierpniu 2015 r. nie byli dla siebie przynajmniej osobami bliskimi. Ponadto wskazali, że w tamtym okresie J. K. korzystał z usług firmy cateringowej pozwanej i wkrótce zaproponował jej pomoc. Takie zachowanie również wyklucza, że byli dla siebie osobami obcymi, a tak wspólnie zeznali.

W dalszej kolejności należy podkreślić, że strony zawarły umowy zarówno sprzedaży, jak i o dożywocie, a zatem umowę, której bez wątplenia nie zawiera się z osobą obcą, do której nie mamy zaufania. Umowę dożywocia reguluje art. 908 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli w zamian za przeniesienie własności nieruchomości nabywca zobowiązał się zapewnić zbywcy dożywcotnie utrzymanie powinien on, w braku odmiennej umowy, przyjąć zbywcę jako domownika, dostarczać mu wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić mu odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić mu własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym. Również w umowie o dożywocie z dnia 27 sierpnia 2015 r. wskazano, że I. C. w szczególności ma zapewnić zbywcy mieszkanie dotychczas

przez niego zajmowane na przedmiotowej nieruchomości, przyjąć wymienionego jako domownika, zapewnić mu całodzienne utrzymanie przy wspólnym stole i opiekę.

W ocenie Sądu, ze względu na charakter umowy dożywocia należało uznać, że pozwana I. C. już wtedy był osobą bliską dla J. K.. Należy wskazać, że ustawowo określony zakres świadczeń przy umowie dożywocia wyraźnie wskazuje na dążenie do zapewnienia dożywnikowi środków utrzymania, jak też przesądza o konieczności pozostawania stron w bezpośredniej ze sobą styczności i bliskich stosunkach osobistych. Zasady logiki i doświadczenia życiowego wskazują, że J. K. nie zawarłby umowy dożywocia z osobą, która nie byłaby dla niego osobą bliską. Przemawiają za tym charakter umowy i szczególny stosunek powstający między stronami umowy dożywocia. W związku z powyższym, na skutek wykazania, że pozwana I. C. była osobą bliską dla dłużnika w chwili zawarcia czynności prawnej, domniemywa się, że pozwana wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Ponadto Sąd zwraca uwagę, iż pozwana nie obaliła domniemania z art. 527 § 3 k.c., bez wątplenia nie wskazują na to jej zapewnienia w tym zakresie.

Przechodząc do rozważań na temat uznania za bezskuteczną umowy darowizny z dnia 1 kwietnia 2019 r. pomiędzy I. C., a M. K. i K. K. (2) wskazać należy, że zgodnie z art. 531 § 2 k.c. w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Wskazany przepis stanowi podstawę do wystąpienia przeciwko osobie „czwartej” jeszcze w ramach postępowania ze skargi pauliańskiej. W niniejszej sprawie było bezsporne, że zarówno K. K. (2), jak i M. K. jako kolejne osoby otrzymały od I. C. udział w wysokości 1/6 prawa własności przedmiotowej nieruchomości. Wskazać należy, że kiedy korzyść przejdzie do majątku kolejnej osoby, to stwierdzenie bezskuteczności czynności przenoszącej korzyść do tego majątku może nie wystarczyć, aby przeprowadzić egzekucję, ponieważ brak będzie łączności pomiędzy tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko dłużnikowi, a stwierdzeniem bezskuteczności czynności, której dłużnik dokonał. Zatem zasadne było również żądanie powoda w tym zakresie. Bez wątplenia przeniesienie udziałów przez I. C. w wysokości 1/6 wartości nieruchomości na rzecz M. i K. K. (2) nastąpiło nieodpłatnie, zatem przesłanka ze wskazanego przepisu została spełniona i nie było nawet potrzeby wykazywać, że M. i K. K. (2) wiedzieli o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 527 k.c. oraz art. 531 § 2 k.c. Sąd orzekł, jak w punkcie 1 wyroku, uwzględniając powództwo w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Wobec tego Sąd na podstawie tego przepisu i przepisu § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 16.784 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt 2 wyroku), na którą składała się kwota 10.000 zł tytułem opłaty od pozwu, kwota 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika w stawce minimalnej, kwota 34 zł tytułem uiszczonych opłat skarbowej od pełnomocnictwa oraz koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym w wysokości 1.350 zł, zgodnie z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 1 w/w Rozporządzenia.